

KURULUŞ DÖNEMİNDE OSMANLILARIN ANADOLU'DA SESSİZ YÜRÜYÜŞÜ (1345-1389) - II

HASAN BASRİ KARADENİZ*

İlhanlıların Anadolu valisi Timurtaş'ın 1327'de merkeze isyan edip Mısır'a sığınmasının ardından onun yerine Büyük Şeyh Hasan Anadolu valisi oldu. Anadolu'ya gelmeyen bu İlhanlı valisinin yerine vekâleten Uygur Türklerinden Eretna bu görevi üstlendi. 1335'te İlhanlıların yıkılması sonucu Eretna doğuda Bayburt batıda Ankara arasında uzun bir bölgede kendi hâkimiyetini oluşturdu. Bu arada bölgenin büyük devleti Memlûkluların tâbiyetine girdi. Fakat 1338'de Memlûklulara tâbi Dulkadirli Karaca Bey ile savaştan Eretna mağlup oldu. Dulkadirli ile uzlaşan Eretna Memlûklulara tâbiyetini gevşetti. 1343 senesinde güçlü Çobanlı Şeyh Hasan'ın ordusunu Sivas ile Erzincan arasında yer alan Karanbük'te mağlup ederek bağımsız bir devlet kurdu¹.

Eretnalılar ile Osmanlılar birbirlerine yakın bölgede (Eskişehir- Ankara) bulunmalarına rağmen aralarında bir savaş vuku bulmadı. Bu çatışmasızlık Osmanlıların büyüme hedefi olarak gazâ yolu ile batıyı Bizans ülkesini seçmesi ve dindar ve adil bir hükümdar olan Eretna Bey'in Osmanlıların gazâ siyasetine ve kılıçları ile fethettikleri yerlerdeki kılıç hakkına saygı duymasından kaynaklanmış olmalıdır.

Bununla birlikte Orta Anadolu'da güçlü bir devlet olarak varlığını devam ettiren ve 1350'de Konya'yı dahi zapt eden Eretna Bey'in 1352 yılında vefatı bu bölgedeki dengeleri bozdu². Karamanoğulları Eretna'nın oğulları arasındaki taht mücadelesinden faydalanmaya çalıştı. Bütün enerjisini gazâyâ yönlendiren Osmanlılar bu duruma ilgisiz kalmadı ve iç mücadelenin şiddetli bir şekilde devam ettiği 1354 yılında gürültü çıkarmadan Süleyman Paşa emrindeki bir ordu ile önemli bir merkez olan Ankara'yı ilhak ettiler. Bu ilhak ilginç bir şekilde sadece Bizans kaynağı Kantakuzenos'da yer almaktadır. Ona göre Şehzâde Süleyman Anadolu'da Tatarlara (Moğollar) karşı savaştıktan sonra Eretna Devleti'nin batı tarafında yer alan Ankara ve civarını ilhak etti³.

Böylece Osmanlılar Ankara'yı ilhak ile bir taraftan ilk merkezleri Karacahisar dan doğuya doğru bir koridor açarak Anadolu'nun ortasına oturup etrafı kontrol etme fırsatını elde ettiler, diğer taraftan da Anadolu tahtının elde edilmesinde en önemli rakipleri olan Karamanlıların kuzeye doğru yayılmalarının önünü kesmiş oldular. Şüphesiz Karamanoğulları bu yeni de facto durumu kabul etmedi ve fırsat bulduğu bir-iki hadiseyi değerlendirip bu şehri kendi topraklarına katmaya çalıştı.

Osmanlı kroniklerinin kuruluş döneminde Lefke (Osmaneli), Mekece, Akhisar (Pamukova),

* Prof. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü / KÜTAHYA basri.karadeniz@dpu.edu.tr

1 Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âli Selçuk*, Haz. Abdullah Bakır, İstanbul 2009, s.910.; Faruk Sümer, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları*, C.I, (Ankara 1970), s.104-110; Yaşar Yücel, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar- II*, Ankara 1991, s.9-12.

2 Sümer, a.g.m., s.113, 121.; Yücel, a.g.e., s.14.

3 Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, C.I, İstanbul 2005, s.195.

Geyve, Göynük, Mudurnu vs. çok daha küçük yerleşimlerin fethini kaydetmelerine rağmen bu önemli ilhaki ya görmemezlikten gelmesi ya da bir iki kelime ile geçiştirmesi oldukça ilginçtir. Şüphesiz bu durum Osmanlıların fırsatçılık yapması, dolayısıyla meşruiyete azami derecede önem veren devlet anlayışlarının haricine çıkmalarından kaynaklanmış olmalıdır.

Öte yandan muğlak kaynaklara göre 1362’de Orhan Gazi’nin vefatından kaynaklanan istikrarsız ortamdan yararlanan ve yeni padişah I. Murad’ın Rumeli’ye geçeceği haberini alan Karamanlıların ve civardaki beyliklerin desteği ile Ankara Ahileri etkin oldukları şehirde Osmanlı varlığına son verdiler. Ayrıca bu beyliklerin Bursa üzerine yürüyeceklerine dair haber Bursa’ya ulaştı. Elindeki toprakları koruma hususunda son derece hassas olan Osmanlılar için bu durum kabul edilemezdi. Bu meseleye oldukça önem atfeden yeni hükümdar I. Murad süratle meselenin üzerine gitti. Bu kez sefer Müslümanlar üzerine olduğu için Osmanlılar bu hareketin meşruiyeti için ulemadan bunlar ile mi yoksa kâfirler ile mi savaşmanın öncelikli olduğunu sordular. Ulema “ Bu savaş farz-ı kifayedir. Müslümanlara gelecek kötülüğü savmak ise padişaha farzı ayndır. Yine buyruk padişahındır”⁴, şeklinde cevap verdiler.

Bununla birlikte bu mesele sadece Orhan Gazi’nin vefatı ve onun yerine I. Murad’ın tahta çıkmasından zuhur etmemiştir. Osmanlı kroniklerinin neredeyse tamamının sessiz kaldıkları vahim bir durum söz konusudur. O da I. Murad’ın kardeşleri Halil ve İbrahim’in yeni Padişaha karşı bir taht mücadelesine girdikleridir. İlk Osmanlı tarihçilerinden Ahmedî manzum eserinde I. Murad’ın bu seferinden bahsederken:

*“Oldılar yağı (düşman) ana kardaşlar
Kamunun bitdi elinde işleri”*

şeklindeki kısa bir kayıta Padişahın kardeşlerini de ortadan kaldırdığını belirtmektedir⁵. Bunun yanı sıra Neşri’de açıkça şehzâdelerin isyanına dair bir kayıt bulunmamakla birlikte,

*“Ve bi’l-cümle ol diyarın işin tamam idüb Sultanöğüğü (Bozöğük) gelüb, etrafı feth idüb müfsidlerini ita’atında kılub, yine Bursa’ya gelüb...”*⁶, diye yer alan ifadesindeki müfsitlerin şehzâdeler ve onlara destek verenler olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yine bu kayıda göre şehzâdelerin isyan ettikleri yerin Bozöyük ve civarı olduğu aşikârdır. Yine bu ve Neşri’nin aşağıda yer alan ifadelerinden çatışma alanının Bozöyük-Ankara arasındaki sahayı kapsadığı, bu vesile ile taraflar arasındaki mücadelenin ciddi boyutta olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan Neşri’de yer alan *“Bu etrafın mülûki Bursa’ya kasd itdiler”*, şeklindeki kayıttan meselenin sadece Ankara ve Ahiler ile sınırlı olmadığı ortadadır. Burada isim verilmeden bütün bölge beylikleri kastedilmektedir. İdris-i Bitlisi ise Rumiyye-i suğra yani Anadolu tarafında muhtemelen Orta Karadeniz Bölgesindeki küçük teşekküller, Karaman ve diğer bazı beylikler Osmanlılara karşı saldırıya geçtiklerini belirtir⁷. İdris-i Bitlisi’de bu beyliklerin Osmanlı topraklarına her bir taraftan top yekun saldırıya geçtiklerini, esas hedeflerinin ise Bursa ve İznik’i ele

4 Şükrullah, Behçetü’t- tevârih, Çev. Nihal Atsız, Osmanlı Tarihleri-I, İstanbul 1949, s.55.

5 Ahmedî, İskendernâme, nşr. Nihal Atsız, Osmanlı Tarihleri-I, İstanbul 1949, s.15.

6 Neşri, Kitâb-ı Cihan-nüma, Yay. M. A.Köymen- F.R.Unat, C.I, Ankara 1987, s.193.

7 İdris-i Bitlisi, Heşt Bihîşt, Haz. M. Karataş- S. Kaya-Y. Baş, C.I, Ankara 2009, s.296.

geçirip yağmalayıp harap etmiş olduğunu ifade eder⁸. Anonim Tevârih'te ise I. Murad'ın önce kardeşlerini ortadan kaldırdığı, Ankara ve Sultanönü (Eskişehir)'yü yeniden ele geçirdiğini ve Karamanlılar ile savaş yaparak onları mağlup ettiği kayıtlıdır:

“Oldılar yağı ana kardeşleri
Kamunun yitdi elinde işleri
Kılıcından oldılar cümle tebâh
Virmişidi Hak ana lutfı penâh
Evvel ol idi ki saldı Rûm'a el
Kaysere irgürdi çık dürlü zelev
Aldı Engürüye'yi ol bir darb ile
Tutdı Sultanönü'ni hem darb ile
İtdi onunla Karaman şâhı ceng
Lîkin oldı yiryüzü gözine teng”⁹.

Diğer taraftan bu kez Osmanlı kronikleri de Ankara'nın elden çıkışını bir dinî mesele boyutuna taşıyarak ele aldılar ve bütün varlığını kâfirler ile gazâ yapmaya adanmış kendi devletlerinin bu şehri geri almasını bu bağlamda meşru müdafaa ettiler. Bu meseleyi ve Ankara'nın yeniden ilhakını Neşri eserinde şöyle kaydeder:

“...Leşker (asker) cem' idüb, diledi kim Rumili'ne geçüb gazalar ide. Bu etrafın mülûki (beylikler) Bursa'ya kasd itdiler. Sultan Murad Gazi anı işidüb 'ulemayı cem idüb' istiftâ (fetva) idüb, eytdi: “işbu leşkeri kâfir niyetine cem' idüb müteveccih oldum kim, Gelibolı'dan geçüb küffara gazâ idem. Bu taraftan mülûk-i zaleme müslimin üzere kasd itdiler. Küffâr niyetine cem' olan leşkerle bunların muharebesi caiz olub, gazâ niyyetin tehir itmek revâ olur mı?”, didi. Ulema eytdiler: “küffara gazâ nefir-i 'am (topluluk) olmasa farz-ı kifâyedür. Amma müminlerden mezâlimi def' itmek farz-ı 'ayndur”, didiler. Pes Sultan Murad Gazi dahi gazâyı tehir idüb, dönüb serhadd-i Rûma Kal'a-i Selâsil geldi ki şimdi ana Engüri (Ankara) dinilür. Ol diyârun müfsidlerin kam' (ezme) itdi. Dirler ki ol vakit kal'a-i Engüriyye Ahiler elinde idi. Sultan Murad Gazi yakın gelicek, Ahiler istikbâl idüb, kal'ayı teslim itdiler. Çünkü Sultan Murad Gazi şehre girdi, üzerine akçalar nisâr (serpme) itdiler. Kullar ol akçayı yağmaladılar. Sultan Murad Gazi eline çomağın alub eytdi: “bire hey devletsizler, hiç akçacük gördüğünüz yok mıdur ki, böyle kırılışursuz? ”, didi. Ve bi'l-cümle ol diyarın işin tamam idüb Sultanöğüğü gelüb, etrafı feth idüb müfsidlerini ita'atında kılub, yine Bursa'ya gelüb...”¹⁰,

Bu verilerde net bir şekilde görüldüğü üzere Osmanlılar Anadolu beylikleri ile mücadelesinde gazâ unsurunu ustaca kullanmaktadır. Çünkü bu dönemde hatta her devirde gazâ İslâm âleminde olağanüstü teşvik ve destek gören kutsal bir icraattır. Gerçekte hiçbir hükümdar başkentine yönelik böyle bir saldırı ve tehdit mevcut iken başka bir askerî faaliyette bulunmaz. Şüphesiz Osmanlıların bu davranıştaki amaçları İslâm âleminin manevi duygularına hitap ederek onların desteğini almak ve mevcut sempatiyi devam ettirmektir. Onlar bu sebeple İslâm hukukçularından alınan beylikler üzerine yapılacak bir hareketin gazâdan daha önemli

8 “Ol münafıkın her biri Anadolu'da etraf-ı memâlike yürüyüb usul-ı memleket husûsan taht-ı Bursa ve İznik'i nehb ve garet ve hasâret ile harab eyleyeler. Ve bu endişe-i münafıkâneyi mülûk-ı küffâr ve a'dây-ı millet-i muhtâra ilâm ve ihbâr ve mülûk-ı müşrikân dahi husus-ı mezbûrede şerik-i gâlib ve hanedan-ı Osmanîyye'ye ğayz ve buğza Rumeli memleketinden devlet-i İslâm'ın zevâline talib oldılar”, İdris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.297.

9 Anonim, Tevârih-i Âl-i Osman, Giese neşr, Haz. Nihat Azamat, İstanbul 1992, s.22.

10 Neşri, a.g.e., C.I, s.191-193.

olduğunu belirten sert bir fetva ile hem bu durumu perçinlemiş hem de seferin meşruiyetini sağlam bir şekilde elde etmiştir.

Bu alıntıda mevcut ilginç bir hususta sefer sonucunda Ankara'da hâkim unsur Ahilerin Osmanlı hâkimiyetini herhangi bir çatışma olmadan doğrudan kabul etmeleridir. Öyle ki Ahiler Osmanlı askerlerinin üzerine para saçarak hatalarını telafi amaçlı bir nevi haraç vererek şehri yağmadan kurtarmış ve sulh yolu ile teslim etmişlerdir.

Ankara'nın ikinci kez ilhakına, geç bir dönemde XVI. yüzyılın ortalarında Celâlzâde Salih Çelebi tarafından kaleme alınan Hadîkatü's-Selâtin adlı bir Osmanlı kroniği farklı bir açıdan bakmakta ve ilave meşruiyet unsurları ileri sürmektedir. Ona göre I.Murad'ın hedefi Bolayır'dan Edirne'ye yürüyerek, Trakya'nın bu stratejik şehrini fethedip Rumeli'nin taht merkezi yapmak idi. Fakat Anadolu'da mamur ve yoğun bir nüfusa sahip Ankara'dan isyan haberleri geldi. Bu şehirde Selçuklu fethinden beri sakin olan on iki Ahi lideri hâkimdi. Ve birinin yanında birkaç yüz milis bulunmaktaydı. Geçmişte Kayılar Ankara'nın batısında Karacadağ'a gelip sakin olduklarında bunlar ile Osmanlılar arasında bir komşuluk-dostluk oluşmuştu. Fakat ne zaman ki Osmanlılar günden güne büyüdüler, Ahiler de onlara karşı düşmanca tavır takındılar. El altından Rumeli'nin kara ve deniz ülkeleri Sırp ve Frenkler ile ittifak kurdular. Bu süreçte Karamanoğulları dahi bu birlikteliğe dâhil oldu. I. Murad gazâyı tehir edip, ulema ve ilm-i yakinden (ülema) istifta (fetva) istedi. Ulema Rumeli'nin kâfirlerine yönelik gazâdan bunların cezalandırılmalarının daha ehemmiyetli olduğuna dair fetva verdiler. I. Murad doğrudan Ankara üzerine yürüdü. Ahiler Uçhisar diye anılan Ankara Kal'ası'na çekildiler. Burada aman dileyip, kal'anın anahtarını teslim ettiler. Bu Ahilerin suçları affedildi ve her birine bir dirlik verildi. Daha sonra I. Murad Karamanoğulları üzerine yürüdü. Karaman beyi Taşili'ne çekildi¹¹.

Celâlzâde Salih Çelebi eserinde, bu hususla ilgili Neşri'de yer alan ifadeleri onaylamakta, bundan da öte bazı ilave gerekçeler ileri sürmektedir. O, öncelikle Ahiler ile Osmanlılar arasında geçmişe dayalı bir dostluktan bahsetmekte ve muhtemelen bu duruma binaen bu şehrin birinci ilhakının muhalefetsiz sessizce gerçekleşmesine gönderme yapmaktadır. Ayrıca Salih Çelebi Ahilerin isyanını gazâyı arkadan baltalamanın ötesine taşımakta, bunların içeride Karamanlılar ve dışarıda kâfirler ile işbirliği yapmalarına işaret ederek ihanet ile suçlamaktadır. Son bir ilgi çeken husus ise gerçekte her biri bir meslek sahibi Ahilere affedilmelerinin yanı sıra birer dirlik tahsis edilmesidir.

Nihayette kaybettikleri ülke veya şehirleri geri alma noktasında oldukça hassas ve gayretli olan Osmanlılar, kendi iç meselelerinden kaynaklı bu toprak kaybını telafi ederek Orta Anadolu'nun merkezinde sağlam bir ileri üs elde ettiler.

1370'li yıllarda da Osmanlılar bir taraftan Rumeli'de hızlı ve sağlam adımlarla büyümeye devam eder iken, diğer taraftan da Anadolu siyaset yolu ile genişlemeye çalışmıştır. Bu bağlamda Osmanlılar hem Germiyan hem de Hamidoğulları Beylikleri'nin hemen hemen yarısına karşılık gelen toprakları bu coğrafyada giderek artan ağırlığını kullanarak öncesinde olduğu gibi yine savaşmadan diplomasi yolu ile ilhak etti. Öyle ki kısa zaman aralıklarla gerçekleşen bu çifte ilhakın her ikisinin de meşruiyeti Türk tarihinde benzerleri görülmeyen türdendir.

Osmanlıların siyaset ile bu beyliklere ait önemli şehir ve kasabaları civarları ile ilhakı, 1381'de

11 Celâlzâde Salih Çelebi, Hadîkatü's-Selâtin, Haz. Hasan Yüksel- H. İbrahim Delice, Ankara 2013, s.56-60.

yapılan I. Murad'ın oğlu Yıldırım Bayezid ile Germiyanoğlu Süleyman Şah'ın kızı Devlet Hatun'un düğünleri esnasında vuku buldu¹². Bu bakımdan bahsi geçen düğün sıradan olmayıp bunun ötesinde Ortadoğu da devletlerarasında dengelerin yeniden kurulduğu ve taraflarca da onaylandığı bir toplantı şeklinde cereyan etmiştir.

Bütün Anadolu Beylikleri'nin yanı sıra 1335'te İlhanlı Devleti'nin yıkılması sonrası yaklaşık yarım asırdır Ortadoğu'nun tek başına hâkim ve belirleyici gücü Memlûklular, elçileri vasıtasıyla bu düğüne iştirak ettiler. Şüphesiz rakipsiz bölgenin hatta çok daha büyük coğrafyanın etkin gücü Memlûkluların Osmanlıların Anadolu'daki başkentinde yapılan bu düğüne katılması ve karşılıklı nadide hediyelerin verilmesi, Osmanlıların Anadolu siyasetlerinin zorunlu ya da gö-nüllü olarak onlar tarafından tasdiki anlamına gelmektedir.

Bu dönemde Memlûkluların siyasî ve askerî durumu ve Osmanlıların Avrupa'da ki konumu dikkate alındığından bu iki devletin Haçlılara karşı birbirlerini tamamlayıcı bir yapıya sahip oldukları görülür. Şöyle ki XIII. yüzyılın ortasında Ortadoğu'da etkin güçler Bizans, Anadolu Selçuklu Devleti ve Eyyübiler idi. Moğolların İran üzerinden 1243'te Anadolu'yu ve 1258'de Irak'ı işgalleri ve 1250'de Eyyübilerin yıkılıp onun yerine Suriye ve Mısır'da Memlûklular Devleti'nin kurulması bütün dengeleri değiştirdi. Bu coğrafyada bir asra yakın bir süre bu iki güçlü devlet belirleyici oldu. 1335'te İlhanlı Devleti'nin yıkılması sonrası Anadolu'da çeşitli siyasî oluşumlar vücut buldu. Özellikle İlhanlıların devamı olan Eratnalılar toparlayıcı lider devlet olamadı ve Bayburt- Ankara arasında uzun ama dar bölge ile yetindi.

Bu süreçte Ortadoğu'nun tek büyük gücü olan Memlûklular bir taraftan Anadolu'dan kendisine yönelebilecek tehlikeleri önlemek, diğer taraftan da bu coğrafyayı kontrol altında tutabilmek için kendisine tâbi olup Kuzey Suriye'de sakin Türkmenleri buraya yönlendirdi. 1338'de önce Dulkadirli Karaca Bey Türkmen beylerinden Halil el-Tarifî'yi yenerek Elbistan' ele geçirdi. Darende'nin hâkimiyeti meselesi için Eratna Bey ile savaşan ve onu mağlup eden bu bey Darende, Elbistan ve Maraş yöresinde kendi beyliğini kurdu¹³. Bu beyliğin hemen batısında Çukurova ve Toroslar da yine Memlûklulara bağlı Ramazanoğulları Beyliği teşekkül etti. İşte Memlûklular Anadolu'yu bir taraftan Dulkadirli ve Ramazanoğulları üzerinden diğer taraftan da güneyden-kuzeye daha sonra da batıya doğru Antep, Birecik, Rumkale, Besni, Gerger, Malatya, Harput ve Darende koridorunu Memlûklular devletinin doğrudan hâkimiyetinde bulundurarak kontrol altında tuttu¹⁴.

Böyle bir konjonktür de yaklaşık olarak iki buçuk asırdır önce karadan sonra denizden Haçlıların saldırılarına maruz kalan Memlûklular kendine esas hedef olarak Hıristiyan dünyasına yönelik gazayı benimseyen Osmanlılara sempati ile bakmakta; hatta Neşri'ye göre Memlûklular Sultanı I. Murad'ın gaziliğine hayranlığını şöyle ifade etmektedir:

"Ve ilçinün haberi buydı-kim, "Sultan ul-guzzât ve'l-mücahidin Hünkâr hazretinün duacı-sıyam. Beni oğullığa kabul idine. Hiç bir veçhile beni oğlı Bayezid'den fark itmeye. Eđerçi sureta anlardan ırağım, amma kurb-ı ma'nevî vardır. Ve anlara muhabbetüm ve iştiyakım bir hadde-dür ki, eğer elimden gelse, varub anlarınla gazâda, bile hazır olurdum, dimiş"¹⁵.

12 M.Çetin Varlık, Germiyanoğulları Tarihi, Ankara 1974, s.56-57.

13 Sümer, a.g.m., s.102-103.

14 Hasan Basri Karadeniz, "Dulkadirli Beyliği'nin Türk Tarihi İçindeki Yeri ve Önemi", Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu (29 Nisan-1 Mayıs 2011 K.Maraş), K. Maraş 2012, s.318.

15 Neşri, a.g.e., C.İ, s.217.

Buna göre Memluklu Sultanının hükümdarları I. Murad'ın şahsı üzerinden övdüğü Osmanlılar ile Memluklular arasında tabii bir dostluk söz konusudur. Bu dostluğun göstergesi ise Şehzâde Bayezid'in düğünüdür. Bu düğünde Memluklu elçilik heyeti iyi bir şekilde ağırlanmıştır. Bu hususu Aşıkpaşazâde eserinde "Mısır sultanının elçisi dahı geldi. Ol dahı saçusını çekdi. Cemî' elçilerün üzerinde yer gösterdiler. Oturdı"¹⁶, şeklinde belirtmektedir. Şüphesiz bu ifadeden Memluklu elçisine özel ilgi gösterildiği ve onun diğer beyliklerin elçilerinden farklı bir muameleye tabi tutulduğu açıkça anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda Ortadoğu'nun en büyük Dünya'nın ise birkaç güçlü devletinden birisi olan Memlukluların bu düğüne iştirakları, Osmanlıların devletler arasında geldiği konum bakımından önemlidir. Şöyle ki Memlukluların bu düğüne katılımı, Osmanlıların bir beylikten öte eşit bir devlet olarak kabul edildiğine işaretler.

Bundan başka Rumeli'nin fethinde öncü ve güçlü bir uç beyi Evrenos Gazi'nin düğün hediyesi olarak getirdiği birbirinden değerli hediyelerin Memluklulara ve diğer Anadolu beylikleri elçilerine verilmesi, Osmanlılar adına bir güç gösterisidir. Aşıkpaşazâde bu durumu "Ve bu cemî' etrafından gelen elçiler hayret de kaldılar kim bu hanun bir kulu bunun gibi nimetler ilen geldi"¹⁷, şeklindeki ifadesinde net bir şekilde görülür. Bu bakımdan bahsi geçen düğünün varlığı ve bazı uygulamalar bir anlamda Osmanlıların güç gösterisi ve aynı zamanda üstünlüklerinin bu coğrafyada diğer siyasî teşekküller yani beylikler tarafından kabulü anlamına gelmektedir.

Gerçekte de 1371 Çirmen zaferinden sonra Osmanlılar Balkanların en büyük devleti oldular. Bu savaş Osmanlıların Rumeli'deki konumunu çok güçlendirdi. Bizans ve Sırp Osmanlı tâbiyetine girdi, haraç vermeyi ve asker göndermeyi kabul ettiler. Bulgarlar da Osmanlı yüksek hâkimiyetini girdiler. Bunun yanı sıra Macar ve Venediklilerin Balkanlar üzerindeki rekabetleri ve sonuçta birbirleri ile savaşları Osmanlıların lehine oldu¹⁸. Osmanlılar böyle bir konjonktürde, Germiyanlılara ait başta başkentleri Kütahya olmak üzere Tavşanlı, Eğriğöz ve Simav'ı, Hamidoğullarından ise altı şehri Akşehir, Isparta, Beyşehir, Seydişehir, Yalvaç ve Karaağaç'ı ilhak ettiler¹⁹.

Kuruluştan bu tarafa daima ihtiyatı elden bırakmayan Osmanlılar güçlü oldukları bu dönemde dahi yaptığı bu ilhaklara bir meşruiyet sağlamaya yöneldi. Germiyanlılar dan elde edilen topraklar iki taraf arasında oluşan sıhriyetin sonucu, Hamidoğulların dan ilhak edilen yerler ise seksen bin altın karşılığı bir satış ile izah edildi, diğer bir ifade ile bu arazilerin Osmanlı Dev-

16 "Esbâbı tamam olındı. Etrafun beylerine okıyıcılar (davetçiler) göndürdiler. Karamanoğlına ve Hamidoğlına ve Menteşeoğlına ve Saruhanoğlına ve Kastamonı'da İsfendiyar'a ve Mısır sultanın dahı okudılar. Ve kendü vilâyetinde olan sancak beglerini de okudılar. Evrenüz Gazi'ye dahı gel dediler. Andan sonra düğüne başladılar. Etrafun elçileri geldiler. Beglerden saçular (hediye) getürdiler. Eyü atlar ve katar ile develer ve envâ' (çeşitli) ile acayıb ve garayıb nesnelere getürdiler. Ve her kişi adet üzere peşkeşlerin çekdiler ve mertebesine göre oturdılar. Mısır sultanının elçisi dahı geldi. Ol dahı saçusını çekdi. Cemî' elçilerün üzerinde yer gösterdiler. Oturdı", Aşıkpaşazâde, a.g.e., s.130.

17 "Bunlar tamam olub oturduktan sonra icâzet oldı. Kendü sancağı begleri geldi. Mertebelü mertebesine peşkeşlerin arz etdiler. Amma Evrenüz Gazi'nün dahı peşkeşleri ilerü geldi. Yüz kul ve yüz kız-oğlan (bekâr kız) cariye ve on oğlanın elinde on gümüş tebsi, içi dolu filbri. Onının elinde dahı on altun tebsi içi dolu istevrit ve sekseninün elinde gümüş maşrabalar, mücüş ıbrıklar. Elhâsılı bu kulların birinin eli boş degül. Ve bu cemî' etrafından gelen elçiler hayret de kaldılar kim bu hanun bir kulu bunun gibi nimetler ilen geldi. Ve dahı Murad Han Gazi gör kim dahı neylese gerekdür. Evrenüz Begün getürdigi kulu, karavaşı (köle) bu etrafından gelen elçilere üleşdü. Ve ol atlar kim etrafun elçileri getürdiler idi. Cemî'isin Evrenüze verdi. Ve ol filbriден bazısın gerü Evrenüz'e verdi.", Aşıkpaşazâde, a.g.e., s.130.

18 Anthony Luttrell, "1389 Öncesi Osmanlı Genişlemesine Latin Tepkileri", Osmanlı Beyliği 1300-1389, İstanbul 1997, s.137.

19 İdris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.345, 354; Aşıkpaşazâde, a.g.e., s.129-131.

letî'ne katılması böyle meşrulaştırıldı. Batı'da evlilik karşılığı toprak verilmekte, ama Doğu'da özellikle uzun Türk tarihinde bu duruma pek rastlanılmamaktadır. Bundan başka beş şehrin kırsalları ile birlikte az bir miktar paraya satılması gerçekçi değildir.

O halde böyle bir meşruiyet arayışına niçin başvuruldu? Bu meseleyi bu beyliklerin hemen doğu tarafından komşuları olan Karamanoğullarının o dönemdeki varlığı ve gücü ile izah etmek mümkündür. Şöyle ki, XIV. asrın ortasında kesin olarak Konya'ya hâkim olan Karamanoğulları, Anadolu tahtını elde etmek için yoğun çaba sarf etmeye başladılar. Süratle büyümek isteyen bu beyliğin dört bir tarafı oldukça güçlü rakipler ile çevrili idi. Karamanoğullarının kuzeyinde Osmanlılar, doğusunda Eratnalılar, güneyinde Akdeniz ve orta doğunun en büyük devleti Memlûklular, güney doğusunda ise Memlûklulara tâbi Dulkadirîler vardı. Sadece batı sınırında bu beyliklere göre daha zayıf olup, eski Eşrefoğulları toprakları Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir'e sahip Hamidoğulları ve hemen kuzeybatısında ise eski gücünü yitirmiş Germiyanlılar bulunmaktaydı. Karamanlıların üç taraftan önu kapalı idi. Bu sebeple 1367'de Akdeniz'de Gorigos kal'asına yönelik gazâ yaptılar, ama başarılı olamadılar²⁰. Karamanlıların büyümek adına tek çıkış yolları batıdaki küçük beylikler üzerinde hâkimiyet kurabilmeleri idi.

Öte yandan Karamanlı tarihçi Şikari'nin eserinin hemen her yerinde bütün Batı Anadolu beyliklerinin hatta Osmanlıların da Karamanlıların yüksek hâkimiyetinde oldukları ısrarla vurgulanmaktadır²¹. Ayrıca Karamanlıların bu coğrafya ile ilgilendikleri ve doğrudan fetihlere katıldığını dair bir kayıt Bizanslı tarihçi Georges Pachymérés'in eserinde mevcuttur. Buna göre 1304 yılında Germiyanlı I. Yakup Bey'in Alaşehir seferine çıktığında Karamanlılar da onunla birlikte Alaşehir civarındaki baskınlara iştirak etmişlerdir²².

Bu sebeple Osmanlılar her iki beylikten ilhak edilen toprakları zorla değil de tarafların rızasıyla ülkesine kattığını meşrulaştırmak lüzumunu duydu. Çünkü gerçekte durum hiçte böyle değildi. Normalde hiç bir siyasî teşekkül ülkesinin bir parçasını hele de yarıya yakın toprağını rakip bir devlete bırakmaz. Her iki beylikte topraklarını zorunlu olarak Osmanlılara terk ettiler. Şöyle ki Anadolu liderliği hususunda biraz geç kaldığını fark eden Karamanoğulları, batı sınırında bulunan Hamitoğulları'na ait bazı yerleri zapt etmiş ise de, Germiyan oğullarının yardımı ile Hamitoğulları bu memleketleri geri aldılar. Bu sebeple, Karamanoğulları, Germiyan oğulları üzerine baskı kurdu. Bir taraftan sürekli büyüyen Osmanlılar, diğer taraftan da güçlü Karamanoğulları arasında sıkışan Germiyan oğlu Süleyman Şah, çareyi Osmanlılar ile sıhriyet kurmak ve onların himayesine girmekte buldu.²³ Benzer bir durum Hamidoğulları için de geçerlidir. Öyle ki bu beylik sürekli olarak Karamanoğullarının saldırısına maruz kalmasına ve halkı zulüm görmesine rağmen bahsi geçen topraklarını satışı gönüllü olmayıp, Osmanlıların baskısı sonucu gerçekleşti. Hatta Hamidoğlu Hüseyin Bey antlaşmanın şartlarını yerine getirmede yavaş davranınca I. Murad ordusu ile Kütahya taraflarında görüldü²⁴. Bunu bir tehdit olarak algılayan Hüseyin Bey bahsedilen memleketleri Osmanlılara teslim etti²⁵.

20 Şikari, Karamanoğulları Tarihi, Neşr. Mesut Koman, Konya 1946, s.107-113.

21 Şikari, a.g.e., s.149, 106-111, 149-150.

22 "...Ve Alişir Karamanlılarla birlikte buraya baskınlar yapmış oldu". Georges Pachymérés, Bizanslı Gözüyle Türkler, Çev. İ. Bihter Barlas, İstanbul 2009, s.89.

23 Varlık, a.g.e., s.56-57.

24 İdrisi Bitlis-i Osmanlı hükümdarı I. Murad'ın normal şartlarda bir ziyaret amacıyla Kütahya'ya gittiğini, Hamidoğlu Hüseyin Bey'in bu durumu yanlış anlayıp Padişahın kendi üzerine sefer düzenlediğini düşündüğünü ileri sürerek yapılan hadiseyi yumuşatmaya çalışır ve ilhakın gönüllü olduğunu iddia eder. İdris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.353-354.

25 Sait Kofoglu, XIII-XV. Yüzyıllar Güney-Batı Anadolu Tarihi; Hamidoğulları Beyliği, (Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü) İstanbul 1993, s.201-209.

Osmanlıların savaşmadan siyaset ve güçten kaynaklı baskı yolu ile yaptığı ilhaklar Batı Anadolu'nun dolayısıyla bu coğrafyada sakin Aydın, Saruhan ve Menteşe beyliklerinin geleceği açısından oldukça önemlidir. Şöyle ki bu ilhaklarda dikkati çeken önemli bir husus, Osmanlıların gerek Germiyanlılar'dan gerek se Hamidoğulları'ndan ilhak ettikleri yerler bu beyliklerin doğu tarafları, diğer bir ifade ile Karamanoğulları'nın merkezi Konya'ya yakın sınır bölgeleridir. Şüphesiz bu durum Osmanlıların bilinçli ve geleceği de hesap ederek bir ilhak siyaseti yaptıklarının bir göstergesidir. Çünkü bu durumda Osmanlılar Batı Anadolu beylikleri Menteşe, Saruhan ve Aydınoğulları beyliklerinin doğu yönünü kapatmış, bir nevi onları bir kısıp almış olmaktadır.

Böylece Osmanlılar Karamanlıların batı yönünde önünü tamamen kapattı. Onları kuzeyden ve batıdan doksan derecelik bir kısıp aldılar. Pergelin kuzey ayağında Ankara, güney ayağında ise Toros dağları bulunmaktaydı. Bu beylik haklı olarak kendi başkentine oldukça yakın Akşehir, Beyşehir ve Seydişehir'in Anadolu tahtı mücadelesinde en büyük rakibi Osmanlıların eline geçmesini asla kabullenmedi. Bu durum kadim bir düşmanlığa sebep oldu. Daha evvel iki hanedan arasında evlilik yoluyla gerçekleşen akrabalık ta bu olumsuz süreci önleyemedi.

Öte yandan, 1280'li yıllarda Osmanlılar kuzeydoğu komşuları Candaroğullarının merkezi Kastamonu'yu, bu beyliğin içeriği bir dramdan ibaret hanedan içi bir taht kavgasından istifade ederek ilhak etmeye çalıştı, ama başarılı olamadı. Birkaç aşamadan oluşan ilhak faaliyetinin başarısızlığının temel sebebi, Osmanlıların sessiz yürüyüşlerine devam etmek arzuları, kendilerine göre tutarlı olan meşruyet çizgisinden ayrılmak istememeleridir.

Osmanlı kronikleri Ankara'nın 1354 yılındaki ilk ilhakında olduğu gibi ilginç bir şekilde bir dizi siyasî ve askerî adımdan ibaret bu ilhak meselesinden hiç bahsetmezler. Şüphesiz bu görmezden gelmenin sebebi ilhakın aile içi acı hadiselerin üzerine bina edilmesidir. Bu ilhak sadece tarafsız bir kaynak Kadı Burhaneddin Ahmed'in tarihçisi Aziz bin Erdeşir-i Esterabadî'nin kaleme aldığı Bezm u Rezm adlı eserde yer almaktadır. Bu bakımdan onun verdiği bilgiler çok daha anlamlıdır.

Osmanlılar ile Candaroğulları komşu olmalarına rağmen XIV. asrın son çeyreğine kadar aralarında önemli bir çatışma vuku bulmadı. Bu çatışmasızlık dönemi Şehzâde Bayezid'in düğününde de devam etti ve Candaroğlu elçileri bu düğüne iştirak etti²⁶. Fakat bahsi geçen düğünden kısa bir süre sonra sulh dönemi sona erdi.

Esterabadî'ye göre 1380'li yılların başlarında Candaroğulları Beyliği ile Kadı Burhaneddin Devleti arasında özellikle Amasya eksenli Orta Karadeniz üzerinde hâkimiyet mücadelesi devam eder iken, Candaroğlu beyliğinde Türk tarihinde pek görülmeyen ağır bir hanedan içi rekabet zuhur etti. Candaroğlu Süleyman Paşa kardeşi İskender'i ülkede fitne ve fesat çıkardığı için öldürdü. Gerçekte O, babasının kardeşine karşı olan aşırı sevgisini kıskanmıştı. Bunun üzerine Candaroğlu beyi Kötürüm Bayezid, Süleyman Paşa'nın oğlunu, kızını ve kendi kızını İskender'in kanına karşılık olarak öldürdü. Süleyman Paşa babasına isyan etti ve Osmanlılara sığındı. I. Murad'ın asker yardımı ile Kastamonu'yu ele geçirdi, mağlup olan Kötürüm Bayezid Sinop'a çekildi. Kastamonu'yu ilhak etmek isteyen Osmanlılar Süleyman Paşa'yı tutukladı. O, bir fırsatını bulup hapisten kurtuldu. Kastamonu halkı onun etrafında toplandı. Süleyman Paşa halk desteğini sağlayınca Osmanlılar geri adım attı ve şehri terk etti. Bu başşehirin civa-

26 Aşıkpaşazâde, a.g.e., s.130.

rında ilhak ettiği kal'aları da Kötürüm Bayezid'e iade etti. Osmanlıların çekilmesini fırsat bilen Bayezid Bey Kastamonu'yu geri aldı ve oğlu kaçmak zorunda kaldı. Osmanlılar hem muhtemelen bu beylik sınırında olan kendi kal'alarından birisini ona verdiler hem de Hanedanın değerli kızlarından birisini ona nikâhlayarak bir kez daha Süleyman Paşa'yı desteklediler. Hanedanın değerli kızlarından birisini ona verdiler. I. Murad'ın büyük yardımı ile Süleyman Paşa harekete geçti. Bu esnada Kötürüm Bayezid Sinop'ta vefat etti. Süleyman Paşa savaşmadan Kastamonu'yu ele geçirdi²⁷. Bu Candaroğlu beyi Osmanlılara tâbi oldu ve diğer Batı Anadolu beylikleri gibi 1389 Kosova savaşına yardımcı asker gönderdi²⁸.

Osmanlılar Candaroğulları Beyliği'ni ilhak yolunda sabırla bir asır beklediler. Aradıkları fırsatı nihayet XIV. asrın sonlarında bu beyliğin nadir görülen aile içi bir dramdan elde ettiler. Daha önce Karasi örneğinde kardeşler arasındaki mücadeleden faydalanan Osmanlılar, bu kez baba-oğul arasında gerçekleşen iktidar mücadelesinden istifade ettiler. Candaroğlu şehzâdesi Süleyman Paşa'yı babası Kötürüm Bayezid'e karşı desteklediler ve bu beyliğin başkenti Kastamonu'yu ele geçirdiler. Bir müddet sonra gerçek niyetlerini ortaya koyarak Candarlı şehzâdesini tutuklayarak bu beyliğin merkezini ilhak ettiler. Fakat Osmanlıların Anadolu beyliklerini ilhakının hiçbir döneminde vuku bulmayan bir gelişme yaşandı ve halk bir şekilde zindandan kaçan Süleyman Paşa'nın yanında yer aldı. Osmanlılar son derece akıllı bir adım atarak kendilerini istemeyen Kastamonu halkını karşısına almadı ve geçici olarak şehri terk ettiler. Zira aksi bir davranış Osmanlıların Anadolu siyasetinin temel ilkelerinden olan kendilerinin adil ve beylik beylerinin zalim olduklarına tezlerini²⁹ çürüteceklerdi ve yine kendilerinin istimalet yani hoşgörü anlayışları ile çelişmeyeceklerdi³⁰. Yine bu bağlamda Osmanlılar Ertuğrul Gazi'den beri devam ettirdikleri sulh yolu ile ilhak yani sessiz yürüyüş politikalarını sürdürmüş oldular.

Bu sebeple Süleyman Paşa'nın halk üzerindeki etkisini fark eden Osmanlılar onu tekrar ve daha güçlü bir şekilde desteklediler ve onun Kastamonu'ya hâkim olmasını sağladılar. Böylece en azından bu beyliği iki parçaya bölerek ilhaka hazır bir duruma getirdiler.

Böylece Osmanlılar ilk beyleri Ertuğrul Gazi'den itibaren ilke edindikleri Batı'da gazâ ile fetih, Doğu'da ise sessiz yürüyüş ile ilhak siyasetleri ile çift yönlü büyük muvaffakiyetler elde ettiler. Bir taraftan açıkça yönlerini Batıya dönüp gazânın öncüsü oldular. Bütün bu coğrafyada sempati topladılar, diğer taraftan Anadolu'dan aleni olarak uzak durdular. Bunun sonucu olarak gazâ faaliyetlerinde Anadolu emirliklerinin düşmanlık, saldırı ve baskılarını üzerlerine çekmediler. Arkalarını sağlam tuttular. Aksine sürekli asker ve sivil insan ihtiyaçlarını bu ülkelerden gelen gönüllü göçmenler ile takviye ettiler ve bir adım daha ileri gitme imkânı elde ettiler. Buna mukabil diğer Anadolu beylikleri bir taraftan Eski Türk devlet ananesi devletin hanedanın ortak malı ilkesinin olumsuz etkisi ile sürekli iç istikrarsızlık içinde bocalamakta, diğer taraftan da kendi aralarında kısır çekişmeler ile uğraşmaktaydılar.

Bu durum yani Osmanlıların Anadolu beyliklerini uyutma ve zamanı gelince ilhak etme siyaseti, uzun süreli ve çok sabır gerektiren bir devlet iradesi şeklinde izah edilebilir. Şöyle ki Osmanlılar Germiyanlılara karşı önce 1314 yılına kadar yaklaşık kırk yıl savunmada kaldılar,

27 Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdi, *Bezm u Rezm*, Çev. Mürsel Öztürk, Ankara 2014, s.372-374.

28 Idris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.389.

29 Hasan Basri Karadeniz, *Osmanlılar İle Beylikler Arasında Anadolu'da Meşruiyet Mücadelesi*, İstanbul 2008, s.263-283.

30 Hasan Basri Karadeniz, "Kuruluş Döneminde Anadolu Beylikleri Arasında Osmanlıları Öne Çıkaran Faktörler", *Kuruluş ve Çöküş Süreçlerinde Türk Devletleri Sempozyumu Bildirileri*, (5-6 Kasım 2007 Sakarya), Sakarya 2008, s.245-247.

sonra yine beyliklerin ortak saldırısına uğradığı 1389 senesine kadar yaklaşık yetmiş sene bu beyliğe yönelik bir tecavüzde bulunmadılar. Benzer şekilde yaklaşık elli yıl komşusu Karasi beyliği ile çatışmaya girmemiş, bu beyliğin ilhakından sonra yarım asır boyunca yeni komşuları Saruhanoğullarına yönelik açık bir saldırı yapmadılar. Yine Eratnalılar ile uzun müddet yakın komşuluğa rağmen bu devlet ile bir savaş söz konusu değildir. Nihayette kuzeyde aynı sahaya yönelik bir gazâ politikası izlemelerine rağmen önce komşuları Çoban sonra Candaroğulları ile yaklaşık bir asır boyunca aktif bir mücadeleye girmediler.

Osmanlıların bu akılcı sessiz yürüyüşü, geçte olsa Karamanlıların gerçeği fark etmeleri ile sona erdi. Karamanoğulları, son dönemde oldukça büyümesine rağmen yayılma alanı bakımından önünü kuzey ve batı yönünde kapattığı için mecburen Osmanlılar ile hesaplaşma yolunu seçti.

Bu kez Osmanlıların Rumeli’de yoğun bir şekilde meşgul olduğu bir süreçte 1386’da Karamanoğlu Alâeddin Ali Bey, kısa süre önce Hamitoğulları’ndan Osmanlılara intikal etmiş olan Beyşehir, Seydişehir, Yalvaç ve Karaağaç’ı zapt etti. Bunun üzerine, I. Murad 1387’de bu beylik üzerine yürüdü. Karamanoğulları’nın sulh için gönderdiği elçiler ise iki kez geri çevrildi³¹. Karamanlılar 1362 yılında Osmanlıların gazânın engellenmesine yönelik propagandanın tersini yaparak, kendi üzerlerine yürüyen Osmanlı ordusunda kâfir (Bizans-Sırp) askerlerinin yer almasının İslâm dininde mevcut olmadığını ileri sürerek³², bu sefere engel olmaya çalıştılar, ama Osmanlıların kararlı olması durumu değiştirmede ve taraflar 1387 yılında Frenkyazısında karşı karşıya geldi. Ordular sayı bakımından birbirine eşit olmakla birlikte, nihayette düzenli orduya sahip Osmanlılar bu savaşı kazandı ve çekilen Karamanoğullarını takip ile Konya’yı muhasara etti. Bu kuşatma esnasında önceden uyarılara rağmen bazı Sırp askerleri tam da Karamanlı Şikari’nin Osmanlı ordusunda bulunan kâfirler ile ilgili propagandasını teyit edecek biçimde halkın bazı mallarına el koyunca istimalet siyaseti gereği bunların bazıları idam edildi³³. Böylece Karamanlıların kara propagandası boşa çıkarıldı.

Bununla birlikte Osmanlılar bu savaş sonrası bir semere elde etmediler, mevcut statükoyu muhafaza ettiler ve Anadolu’nun en güçlü beyliğini tâbiyet altına almakla yetindiler. Şüphesiz bu davranış onların Anadolu beyliklerine yönelik uyguladıkları klasik sessiz siyasetlerini devam ettirmelerinin bir sonucudur. Nitekim bu seferin hemen ardından düşmanlık (yağı) üzere olduğu bildirilen Tekeoğlu hakkında I. Murad “ bir fakirdür. Elinde iki kasabası var, Birü Antalya, biri İstenoz (Korkutelî). Anun ne mikdarı var ki bana yağı ola. Şimdi ana varmak bize ardur. Şahine sivrisinek kovmak yaraşmaz”, diyerek Bursa’ya döndü. Nihayette Hamidoğlu Hüseyin Bey aldığı hisarları geri vererek Osmanlılar ile barıştı³⁴. Neşri bu durumu “Etraf da yağı kalmayub, Hünkâr’a itaât gösterdiler ve Tekeoğlu dahi Hünkâr’a hisarların virüb yalvarub barışdı”³⁵, diye kaydeder.

Neşri’de yer alan bu ifade, kendilerine dışarıdan beylikler tarafından saldırı yapılmasına rağmen Osmanlıların istimalete dayalı ve sulh yolu ile dolayısıyla meşruiyet çizgisine sadık ilhak

31 İdris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.365; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, C.I, Ankara 1982, s.246.

32 “... Şah Alâeddin mektub yazub ve fetva idüb gönderdi. Mektubu Murad Bey’e sundular. Alub mektubu okudular. Ne denlü ülema var ise kulak tutdular. Dimiş ki: “Müslüman-Müslümana kılıç çekmek kangı kitabda vardır. Müslüman Kâfir askerinden yardım alub, Müslümanları kırmağa gelmek kangı mezhebde vardır? Fetvaları yanında olan ülemalara okudasın, göreler, dini Muhammed’e eyledüğü fiiller var mıdır? Dimiş. Murad Bey iltifat eylemeyüb, mektub ve fetvaları pare pare idüb cenge ağaz (başlama) eyledi”, Şikari, a.g.e., s.160.

33 Neşri, a.g.e., C.I, s.231-233; İdris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.371.

34 Neşri, a.g.e., C.I, s.235; İdris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.372.

35 Neşri, a.g.e., C.I, s. “gös.yer.”

politikalarını devam ettirmek istediklerinin açık delilidir. I. Murad'ın çetin bir savaşı kazanmasına rağmen Karamanoullarını ortadan kaldırmaması ve Hamidoğulları üzerine yürümeyerek sabırla beklemesi, meseleyi güç kullanmadan sulh yolu ile çözmek istemesi, bu siyaseti devam ettirme arzusunun kaynaklanmaktadır.

Bu arada 1381 yılında evlilik yolu ile Germiyan, para ile satın alarak Hamidoğulları Beyliklerinin doğu kesimlerini ilhak ederek bu beyliklerin ve onların batısında Ege sahilinde yer alan küçük beylikler Menteşe, Saruhan ve Aydınoğullarının Anadolu ile karadan bağlantılarını kestikleri için bütün bu beyliklerin varlıkları Osmanlıların tercihine bağlı bir konuma geldi. Bu beylikler bir nevi artık Osmanlıların arka bahçesi oldular.

Nitekim I. Murad bu politikasının karşılığını 1389'da Kosova'da Haçlılara karşı vuku bulan gazâda buldu ve bütün Batı Anadolu beylikleri bu savaşa Osmanlılara yardımcı kuvvet göndererek iştirak etti³⁶. Bu savaşın sonunda I. Murad'ın şehit olması ve yerine I. Bayezid'in geçmesi ile Osmanlıların kuruluştan bu tarafa sabırla devam ettirdikleri Anadolu'ya yönelik sessiz siyaset yöntemleri son buldu. Çünkü yeni padişah Yıldırım Bayezid'in karakterini bilen Batı Anadolu beylikleri son bir kez şanslarını denediler. Fakat onların bu adımı sonun başlangıcı oldu. Yıldırım Bayezid atalarının bu politikasını kökten değiştirdi, sert, seri ve kesin ilhak siyasetini benimsedi ve hemen uygulamaya başladı.

36 "Ez cümle Kastamonu hakimi İsfendiyâr Beg ve Germiyanili hakimi Yakub Beg ve Aydın ve Saruhanili ve Menteşe ve Hamidili hakimleri ve seferler vâki oldukça murafakat ve muvafakat eylemek üzere ma'hud ve fermanberdârîde mutabaat ile mev'ud olan mülûk-ı küffar tamâ-i bilâda salâ-yı gazâ ve cihad için ferman-ı cihan-muta'şerefyâfte-i sudur oldı", İdris-i Bitlisi, a.g.e., C.I, s.389.

KAYNAKÇA

KAYNAK ESERLER

- Ahmedi, *İskendernâme*, nşr. Nihal Atsız, Osmanlı Tarihleri-I, İstanbul 1949.
- Anonim, *Tevârih-i Âl-i Osman*, Giese neşr, Haz. Nihat Azamat, İstanbul 1992.
- Aşıkpaşazâde, *Tevârih-i Âli Osman*, Haz. Nihal Atsız, Osmanlı Tarihleri-I, İstanbul 1949.
- Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdi, *Bezm u Rezm*, Çev. Mürsel Öztürk, Ankara 2014.
- Celâlzâde Salih Çelebi, *Hadîkatü's-Selâtin*, Haz. Hasan Yüksel- H. İbrahim Delice, Ankara 2013.
- Georges Pachymérés, *Bizanslı Gözüyle Türkler*, Çev. İ. Bihter Barlas, İstanbul 2009.
- İdris-i Bitlisî, *Heşt Bihişt*, Haz. M. Karataş- S. Kaya- Y. Baş, C. I, Ankara 2009.
- Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nüma*, Yay. M. A.Köymen- F.R.Unat, C.I, Ankara 1987.
- Şikari, *Karamanoğulları Tarihi*, Neşr. Mesut Koman, Konya 1946.
- Şükrullah, *Behçetü't- tevârih*, Çev. Nihal Atsız, Osmanlı Tarihleri-I, İstanbul 1949.
- Yazıcızâde Ali, *Tevârih-i Âl-i Selçuk*, Haz. Abdullah Bakır, İstanbul 2009.

II. ARAŞTIRMALAR- İNCELEMELER

- Karadeniz, Hasan Basri, *Osmanlılar İle Beylikler Arasında Anadolu'da Meşruyet Mücadelesi*, İstanbul 2008.
- , "Dulkadirli Beyliği'nin Türk Tarihi İçindeki Yeri ve Önemi", *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu (29 Nisan-1 Mayıs 2011 K.Maraş)*, K. Maraş 2012, s.313-329.
- , "Kuruluş Döneminde Anadolu Beylikleri Arasında Osmanlıları Öne Çıkararak Faktörler", *Kuruluş ve Çöküş Süreçlerinde Türk Devletleri Sempozyumu Bildirileri*, (5-6 Kasım 2007 Sakarya), Sakarya 2008, s.233-247.
- Kofoğlu, Sait, *XIII-XV. YüzyıllarGüney-Batı Anadolu Tarihi; Hamidoğulları Beyliği*, (Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü) İstanbul 1993.
- Luttrell, Anthony, "1389 Öncesi Osmanlı Genişlemesine Latin Tepkileri", *Osmanlı Beyliği 1300-1389*, İstanbul 1997, s.129-148.
- Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, C.I, İstanbul 2005.
- Ostrogorsky, Georg, *Bizans Devleti Tarihi*, Çev. Fikret Işıltan, Ankara 1991.
- Sümer, Faruk, "Anadolu'da Moğollar", *Selçuklu Araştırmaları*, C.I, (Ankara 1970), s.1-147.
- Varlık, M.Çetin, *Germiyan-oğulları Tarihi*, Ankara 1974.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C.I, Ankara 1982.
- Zinkeisen Johann Wilhelm, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, C.I, İstanbul 2011.

